

Οι επιπτώσεις από την πανδημία του Covid-19

Προς μια «πανδημία» σε οικονομία και κοινωνία;

1. Μια επισκόπηση στην ιστορία των πανδημιών

Τα λοιμώδη νοσήματα, όπως η γρίπη, η ελονοσία, η φυματίωση ή το AIDS, που οφείλονται σε ζωντανούς μικροοργανισμούς, και είναι μεταδοτικά και δυνητικά ιάσιμα συνεχίζουν να απειλούν τις σύγχρονες κοινωνίες, παρά τη σημαντική πρόοδο της ιατρικής επιστήμης¹.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) διακρίνει τις νόσους ανάλογα με τη χρονική τους συσσώρευση (αλλά και τη διάρκεια τους) σε ενδημίες, επιδημίες και πανδημίες². Μεταξύ των κυριότερων πανδημιών του 20^{ου} αιώνα ήταν η Ισπανική Γρίπη H1N1 το 1918 που είχε δύο κύματα ταχείας εξάπλωσης με αποτέλεσμα 20-50 εκατομμύρια θανάτους, η Ασιατική Γρίπη H2N2 το 1957, που επίσης είχε δύο κύματα ταχείας εξάπλωσης με αποτέλεσμα 1-2 εκατομμύρια θανάτους και η Γρίπη του Hong Kong H3N2 το 1968 που παρουσιάστηκε σε 2-3 κύματα αργής εξάπλωσης επιφέροντας 1 εκατομμύριο θανάτους. Σύμφωνα με διάφορες έρευνες, οι πανδημίες αυτές οδήγησαν στη μείωση του πληθυσμού, στην ανατροπή κρατικών προϋπολογισμών, σε ανακατατάξεις στην οικονομική και πολιτική ζωή των επιμέρους χωρών, σε υπερβολικό βάρος στα συστήματα υγείας, σε σημαντικές ζημιές σε επιχειρήσεις, στην αναστολή της λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών, στη διακοπή των χερσαίων και θαλάσσιων μεταφορών, όπως και των

¹European Union. European Parliament. *Economic impact of epidemics and pandemics*. Delivorias Angelos and Scholz Nicole Briefing. Brussels, 2020 [Ανακτήθηκε: Μάρτιος 10, 2020

από [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646195/EPRS_BRI\(2020\)646195_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646195/EPRS_BRI(2020)646195_EN.pdf)

²Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας. Τμήμα Επιδημιολογικής Επιτήρησης και Παρέμβασης. ΚΕΕΛΠΝΟ.

Λοίμωξη από τον ιό του Δυτικού Νείλου. Συχνές ερωτήσεις και απαντήσεις για το κοινό. Αθήνα, 2019

[Ανακτήθηκε: Μάρτιος 10, 2020 από [https://eody.gov.gr/wp-content/uploads/2019/05/faqs_WNV_2019-](https://eody.gov.gr/wp-content/uploads/2019/05/faqs_WNV_2019-final.pdf)

[final.pdf](https://eody.gov.gr/wp-content/uploads/2019/05/faqs_WNV_2019-final.pdf)] Ως ενδημία ορίζεται η χρονική τοπική συσσώρευση της νόσου σε έναν συγκεκριμένο πληθυσμό, όπως χαρακτηρίστηκε ο ιός του Δυτικού Νείλου στις ΗΠΑ το 1999. Ως επιδημία ορίζεται η πληθυσμιακά εκτεταμένη και χρονικά παρατεταμένη συσσώρευση της νόσου, όπως για παράδειγμα η επιδημία από τον ιό του Δυτικού Νείλου στη Ρουμανία το 1996². Ως πανδημία ορίζεται η «επίμονη» επιδημία λοιμωδών νόσων η οποία με ταχεία εξάπλωση στο σύνολο του πληθυσμού.

αερομεταφορών και ως εκ τούτου σε σημαντικές απώλειες για το διεθνές εμπόριο και την παγκόσμια οικονομία³.

Στην Ετήσια Έκθεση του Παγκόσμιου Συμβουλίου Παρακολούθησης και Πρόληψης (GPMB) σχετικά με την παγκόσμια ετοιμότητα σε επείγουσες καταστάσεις για την υγεία για το 2019, αναφέρεται ότι η Παγκόσμια Τράπεζα έχει επισημάνει ότι «μια παγκόσμια πανδημία, παρόμοια με την κλίμακα και την επιθετικότητα αυτής του 1918, θα κοστίζει στη σύγχρονη οικονομία 3 τρις δολάρια ή έως 4,8% του ΑΕΠ, το κόστος μπορεί να ανέλθει έως και 2,2% του ΑΕΠ ακόμη και με μια μέτρια επιθετική πανδημία γρίπης. Το ετήσιο κόστος μιας παγκόσμιας πανδημίας γρίπης θα σήμαινε ότι το ΑΕΠ της Νότιας Ασίας θα μειωθεί κατά 2% (δηλαδή 53 δισεκατομμύρια δολάρια) και το ΑΕΠ της Υποσαχάριας Αφρικής κατά 1,7% (δηλαδή 28 δισεκατομμύρια δολάρια), το οποίο ισοδυναμεί με τη διαγραφή ενός ολόκληρου οικονομικού έτους»⁴.

Λίγους μόλις μήνες μετά τη δημοσίευση της παραπάνω Ετήσιας Έκθεσης, η παγκόσμια κοινότητα βρίσκεται ενώπιον μιας τέτοιας απειλής. Ειδικότερα, στις 31 Δεκεμβρίου του 2019 η Κίνα ειδοποιεί τον ΠΟΥ για ένα επίμονο φαινόμενο ασυνήθιστης πνευμονίας στην Wuhan της Κίνας, μια πόλη 11.000.000 κατοίκων. Ο ιός που ανιχνεύθηκε ονομάστηκε «ιός Sars-cov-2» και προκαλεί την ασθένεια που ονομάζεται Covid-19. Ο ιός άρχισε να εξαπλώνεται και εκτός Κίνας, πλήττοντας χώρες της Ασιατικής ηπείρου, της Ευρώπης, τις ΗΠΑ και την Αυστραλία.

2. Η αντίδραση των Διεθνών Οργανισμών

Η αντίδραση του ΔΝΤ

Το ΔΝΤ ανακοίνωσε μια σειρά κατευθυντηρίων γραμμών οικονομικής πολιτικής με στόχο την αντιμετώπιση της κρίσης που έχει δημιουργηθεί από την πανδημία του κορονοϊού⁵. Επισημαίνει ότι οι έγκαιρες και αποφασιστικές ενέργειες από τις υγειονομικές αρχές, τις κεντρικές τράπεζες, τις φορολογικές, ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές μπορούν να συμβάλουν στη συγκράτηση της όξυνσης πανδημίας και την αντιστάθμιση των οικονομικών επιπτώσεων από αυτή. Ειδικότερα, οι κατευθυντήριες γραμμές συνοψίζονται στους παρακάτω άξονες.

³ Σιαμέτη, Γ. (2018) Πανδημίες γρίπης στον 20ο αιώνα: Η Ισπανική γρίπη του 1918. Ιατρικά Χρονικά Βορειοδυτικής Ελλάδας, τόμος 14, τεύχος 1, σελ. 23-28 [Ανακτήθηκε: Μάρτιος 10, 2020 από <https://ixek.gr/wp-content/uploads/2019/07/1401-03.pdf>]

⁴ <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

⁵ IMF. *Policy Steps to Address the Corona Crisis*. [Ανακτήθηκε: Μάρτιος 19, 2020 <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2020/03/16/Policy-Steps-to-Address-the-Corona-Crisis-49262>]

- Χρειάζεται να αναληφθούν μέτρα παρακολούθησης και περιορισμού, ώστε να επιβραδυνθεί η εξάπλωση του ιού και να αποφορτιστούν τα εθνικά συστήματα υγείας.
- Οι κεντρικές τράπεζες πρέπει να στηρίξουν τη ζήτηση και την εμπιστοσύνη, διευκολύνοντας τις χρηματοοικονομικές συνθήκες, διασφαλίζοντας τη ροή πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία και ενισχύοντας τη ρευστότητα στις εγχώριες και διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές.
- Η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να παράσχει επειγόντως σημαντική υποστήριξη στους πληγέντες και στις πληγείσες επιχειρήσεις. Υπογραμμίζει την πιθανότητα να χρειαστούν πρόσθετα δημοσιονομικά κίνητρα για την αποφυγή μακροχρόνιων οικονομικών ζημιών.
- Η ρυθμιστική και εποπτική αντίδραση θα πρέπει να στοχεύει στη διατήρηση της ισορροπίας ανάμεσα στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, την ευρωστία του τραπεζικού συστήματος και τη της οικονομικής δραστηριότητας.
- Ο παγκόσμιος συντονισμός και συνεργασία είναι κρίσιμης σημασίας για την ομαλή ανάκαμψη και οι πολιτικές πρέπει να σχεδιαστούν, έτσι ώστε οι φτωχοί να μην περιθωριοποιηθούν.

Η επικεφαλής του ΔΝΤ Kristalina Georgieva, σε άρθρο της σχετικά με τις πιθανολογούμενες επιπτώσεις του Covid-19, υποστήριξε ότι δεδομένης της πρωτόγνωρης κατάστασης θα υπάρξει διαταραχή τόσο από την πλευρά της ζήτησης όσο και από αυτήν της προσφοράς. Η ζήτηση θα διαταραχθεί εξαιτίας της νοσηρότητας (και της θνητότητας) αλλά και των μέτρων που θα εφαρμοστούν για τον περιορισμό της επιδημίας ενώ η προσφορά λόγω του προσωρινού κλεισίματος των επιχειρήσεων. Επισημαίνει επίσης ότι σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΔΝΤ το ένα τρίτο των οικονομικών απωλειών προέρχεται από το άμεσο κόστος από την απώλεια ζωής, το κλείσιμο των εργασιακών χώρων και το μέτρο της καραντίνας ενώ τα υπόλοιπα δύο τρίτα από το έμμεσο κόστος που προέρχεται από τη μείωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών της επιδείνωσης του επιχειρηματικού κλίματος.⁶. Ωστόσο, όπως επεσήμανε η επικεφαλής του ΔΝΤ, δεδομένης της ανθεκτικότητας των οικονομικών συστημάτων η μεγαλύτερη πρόκληση στην παρούσα φάση είναι η αβεβαιότητα που προκύπτει εξαιτίας της αδυναμίας να προβλεφθεί η διάρκεια εξάπλωσης του ιού, συνηγορώντας πως θα οδηγήσει την παγκόσμια ανάπτυξη το 2020 σε επίπεδα κάτω από αυτά του προηγούμενου έτους.

⁶ IMF. *Potential Impact of the Coronavirus Epidemic: What We Know and What We Can Do* [Ανακτήθηκε: Μάρτιος 10, 2020 <https://blogs.imf.org/2020/03/04/potential-impact-of-the-coronavirus-epidemic-what-we-know-and-what-we-can-do/>]

Αναφορικά με τον ρόλο του ΔΝΤ στην αντιμετώπιση της κρίσης, το ΔΝΤ διαθέτει περίπου 50 δισεκατομμύρια δολάρια για τη συγκεκριμένη περίπτωση έκτακτης ανάγκης στις αναπτυσσόμενες χώρες που πλήττονται. Ήδη έχει δεχθεί αιτήματα χρηματοοικονομικής στήριξης από 20 χώρες. Από το ποσό αυτό τα 10 δις δολάρια διατίθενται με μηδενικό επιτόκιο για τις χαμηλά εισοδηματικές χώρες.

Ειδικότερα:

- Θα διαθέσει συνολικά 1 τρις δολάρια.
- Για τις χώρες χαμηλού εισοδήματος, διαθέτει προς ταχεία εκταμίευση έως 10 δις δολάρια χωρίς την υποχρέωση πρόσθετου προγράμματος.
- Παρέχεται η πρόσβαση στον Μηχανισμό Ταχείας Χρηματοδότησης για άλλα μέλη έκτακτης ανάγκης με έως και 40 δις δολάρια.
- Παρέχονται επίσης σε μέλη-πληττόμενες χώρες, που ήδη έχει χρηματοδοτήσει το ΔΝΤ, προκαταβολικές επιχορηγήσεις για ανακούφιση του οφειλόμενου χρέους. Το πλαίσιο για τις καταστροφές, το «Catastrophe Containment and Relief Trust—the CCRT» αποδείχθηκε αποτελεσματικό κατά τη διάρκεια της επιδημίας από τον ιό του Έμπολα του 2014, αλλά τώρα είναι υποχρηματοδοτούμενο με διαθέσιμους πόρους λιγότερους από 200 εκατομμύρια δολάρια τη στιγμή που οι πιθανές ανάγκες κοστολογούνται πάνω από 1 δις δολάρια.

Η αντίδραση της Παγκόσμιας Τράπεζας

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Παγκόσμιας Τράπεζας και της Διεθνούς Χρηματοοικονομικής Συνεργασίας (IFC) ενέκρινε ένα αυξημένο πακέτο ταχείας χρηματοδότησης ύψους 14 δις δολαρίων⁷ για να βοηθήσει τις επιχειρήσεις και τις χώρες στις προσπάθειές τους να αποτρέψουν, να ανιχνεύσουν και να αντιμετωπίσουν στην ταχεία εξάπλωση του COVID-19. Βασικό μέλημα για την τράπεζα είναι να εστιαστεί η προσοχή στον ιδιωτικό τομέα και τους εργαζομένους ώστε να μετριαστούν οι οικονομικές επιπτώσεις της κρίσης.

Το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης από την IFC θα διατεθεί σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ώστε να μπορέσουν να συνεχίσουν να προσφέρουν χρηματοδότηση, στήριξη κεφαλαίων και μεσοπρόθεσμη χρηματοδότηση σε ιδιωτικές επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν διαταραχές. Η IFC θα στηρίξει τους

⁷ The World Bank. Press Release. *World Bank Group Increases COVID-19 Response to \$14 Billion To Help Sustain Economies, Protect Jobs.* [Ανακτήθηκε: Μάρτιος 19, 2020 από <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2020/03/17/world-bank-group-increases-covid-19-response-to-14-billion-to-help-sustain-economies-protect-jobs>]

τομείς, όπως ο τουρισμός οι εταιρείες εφοδιασμού (logistics) και η βιομηχανία που πλήττονται από την πανδημία ώστε να συνεχίσουν να πληρώνουν τους λογαριασμούς τους. Η δέσμη μέτρων κατευθύνεται, επίσης, προς τους τομείς που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση της πανδημίας, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης και των συναφών βιομηχανιών, οι οποίες αντιμετωπίζουν αυξημένη ζήτηση υπηρεσιών, ιατρικού εξοπλισμού και φαρμάκων.

Η αντίδραση του ΟΟΣΑ

Καθώς η οικονομική κατάσταση σε παγκόσμιο επίπεδο άρχισε να εμφανίζει σημάδια ασταθούς σταθεροποίησης, ύστερα από την εξάπλωση του Covid-19 όλα άλλαξαν. Ειδικότερα, σύμφωνα με αναλύσεις του ΟΟΣΑ παράγοντες, όπως περιορισμοί στις μετακινήσεις ανθρώπων, αγαθών και υπηρεσιών καθώς και η λήψη ισχυρών μέτρων όπως, λουκέτα εργοστασίων, έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην προσφορά και την ζήτηση τόσο στην Κίνα όσο και παγκοσμίως διακόπτοντας τις διεθνείς εμπορικές σχέσεις μεταξύ των χωρών. Στο πλαίσιο αυτό, αναφέρει τα παρακάτω δύο σενάρια⁸.

Σενάριο 1 «Βασικό Σενάριο»:

- Οξεία βραχυχρόνια ύφεση στην Κίνα με το ρυθμό ανάπτυξης να πέφτει κάτω από το 5% το 2020 από το 6.1% που ήταν το 2019.
- Αξιοσημείωτη επίδραση στον ρυθμό ανάπτυξης της Ιαπωνίας, της Κορέας, της Αυστραλίας και αμέσως μετά σταδιακή ανάκαμψη.
- Μικρότερος αντίκτυπος σε άλλες οικονομίες με μείωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης και διαταραχή στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα.

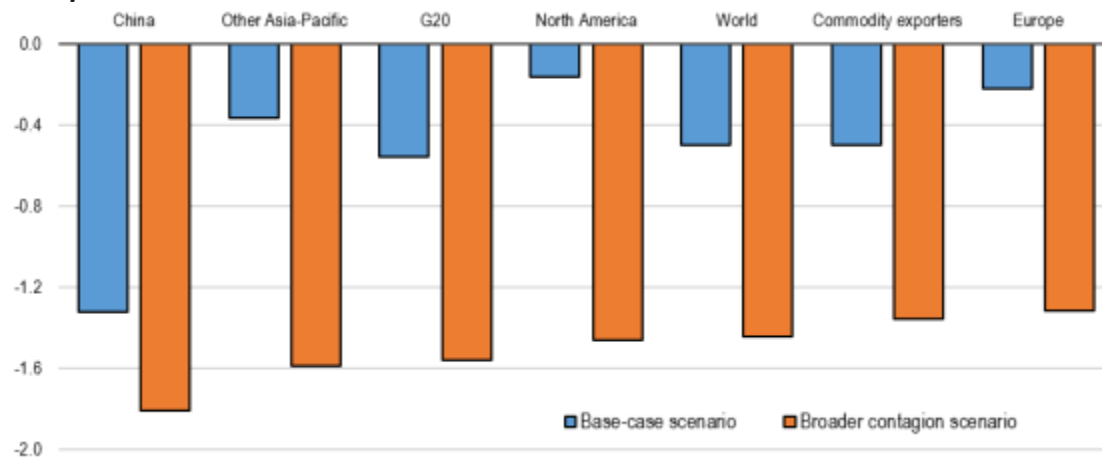
Σενάριο 2 «Ντόμινο»:

- Η σφοδρότητα της επίδρασης στην Κίνα παρουσιάζεται ίδια και στις δυτικές προηγμένες οικονομίες, πλήττοντας την καταναλωτική εμπιστοσύνη, τις μεταφορές, τα ταξίδια και τον τουρισμό, όπως επίσης και την ιδιωτική κατανάλωση.
- Η παγκόσμια ανάπτυξη θα μπορούσε να μειωθεί έως και κατά 1,5% το 2020, το ήμισυ του ποσοστού που προβλεπόταν πριν από την εμφάνιση του ιού, κάτι που ενδεχόμενα θα οδηγήσει σε αρκετά πιο σταδιακή ανάκαμψη έως το 2021.

⁸ OECD. Interim Economic Assessment. *Coronavirus: The world economy at risk*. [Ανακτήθηκε: Μάρτιος 10, 2020 από <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/7969896b-en.pdf?expires=1583851329&id=id&accname=guest&checksum=FEE973B2F5364045579E8CF54C2687C4>]

- Η ανάκαμψη καθυστερεί και εμφανίζεται σταδιακά μέσα στο 2021.

Σενάρια για την αρνητική επίδραση του Covid-19 στην ανάπτυξη: Μεταβολές στο ΑΕΠ για το 2020

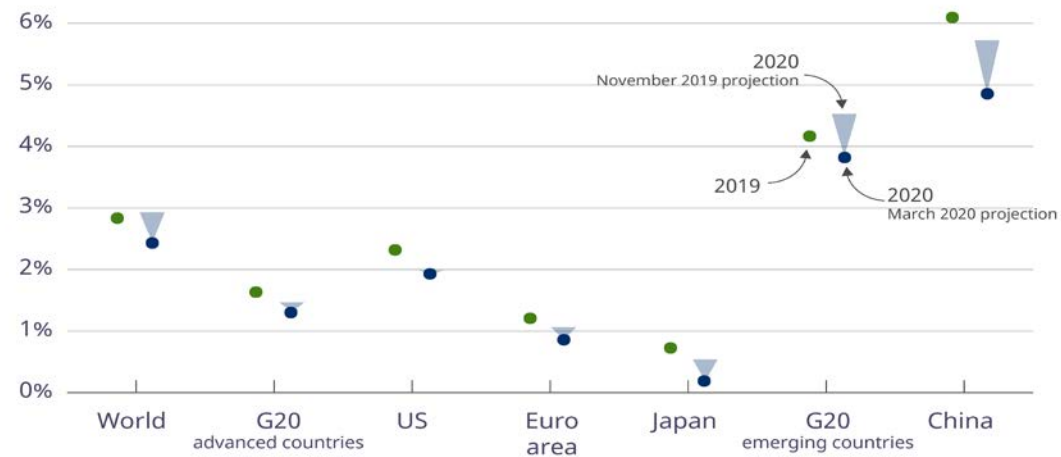

Πηγή: ΟΟΣΑ⁹ [υπολογισμοί του ΟΟΣΑ με χρήση του μακροοικονομικού μοντέλου NiGEM]

Προβολές για την ανάπτυξη του ΟΟΣΑ

GDP Growth Projection

%, year on year, 2019 and 2020

Source: OECD Economic Outlook database

Πηγή: ΟΟΣΑ

⁹ Σημείωση: Προσομοιωμένος αντίκτυπος της ασθενέστερης εγχώριας ζήτησης, χαμηλότερες τιμές εμπορευμάτων και μετοχών και υψηλότερη αβεβαιότητα. «Βασικό σενάριο» με την εστία ιού επικεντρωμένη στην Κίνα. Σενάριο «Ντόμινο» μόλυνσης με το ξέσπασμα να εξαπλώνεται σημαντικά σε άλλα μέρη της περιοχής Ασίας-Ειρηνικού, την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική.

Ο ΟΟΣΑ επισημαίνει τις ενδεχόμενες επιπτώσεις στις ΜμΕ:

- Προσφορά (Supply): Θα παρουσιαστούν προβλήματα με τη μείωση της παραγωγής, την «απουσία» εργατικού δυναμικού και τις ελλείψεις στην εφοδιαστική αλυσίδα.
- Ζήτηση (Demand). Μια δραματική και αιφνίδια απώλεια της ζήτησης και των εσόδων των ΜμΕ θα μπορούσε να επηρεάσει σοβαρά την ικανότητά τους να λειτουργούν επιφέροντας σοβαρές ελλείψεις ρευστότητας. Αυτές οι επιπτώσεις μπορεί να οξυνθούν εάν οι καταναλωτές έχουν απώλεια εισοδήματος λόγω απολύσεων ή αδυναμία πληρωμής μισθών από τους εργοδότες. Ορισμένοι τομείς, όπως ο τουρισμός και οι μεταφορές, ενδέχεται να επηρεαστούν ιδιαίτερα, συμβάλλοντας επίσης στη μείωση της εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων και των καταναλωτών.
- Χρηματοπιστωτικές Αγορές: Περαιτέρω μειωμένη εμπιστοσύνη και μείωση των πιστώσεων.
- Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜμΕ): Οι ΜμΕ θα αντιμετωπίσουν μεγαλύτερες δυσκολίες, λόγω των υψηλότερων επιπέδων ευπάθειας και της μικρότερης ανθεκτικότητας λόγω μεγέθους.
- Προμηθευτές: Οι ΜμΕ έχουν συχνά πιο περιορισμένο αριθμό προμηθευτών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, αυτό μπορεί να τους προφυλάξει από το σοκ, το οποίο φαίνεται να συμβαίνει μέχρι στιγμής με τις γερμανικές ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται περισσότερο στις περιφερειακές αλυσίδες εφοδιασμού. Σε άλλες περιπτώσεις, οι ΜμΕ που βασίζονται σε προμηθευτές από χώρες και περιοχές με περισσότερες περιπτώσεις COVID-19, αυξάνουν την ευπάθειά τους, αντιμετωπίζοντας παράλληλα εμπόδια στις θαλάσσιες, οδικές ή εναέριες μεταφορές.
- Παγκόσμια Ζήτηση: Οι ΜμΕ θα βαρύνουν κι αυτές τη μείωση της παγκόσμιας ζήτησης, ιδιαίτερα σε συγκεκριμένους κλάδους, όπως ο τουρισμός, αλλά και σε τόπους, όπου έχουν θεσπιστεί περιοριστικά μέτρα.

Η αντίδραση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (WEF)

Για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας αναταραχής που έχει δημιουργηθεί, το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ υποστηρίζει την ανάγκη για την ενίσχυση της παγκόσμιας συνεργασίας, μεταξύ των κυβερνήσεων, των διεθνών οργανισμών και της επιχειρηματικής κοινότητας. Στο πλαίσιο αυτό ανέλαβε μια νέα πρωτοβουλία, συγκεντρώνοντας εμπειρογνώμονες από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας και

εκπροσώπους από ηγέτιδες επιχειρήσεις, οι οποίοι θα συσκέπτονται «ψηφιακά» ενισχύοντας τη διεθνή συνεργασία¹⁰.

Σύμφωνα με το WEF η επιδημία του Covid-19 είχε μεγαλύτερη οικονομική επίδραση από οποιαδήποτε άλλη επιδημία, τόσο στην παγκόσμια παραγωγή όσο και στο χρηματιστήριο, όπως επίσης στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης. Ταυτόχρονα, η επιδημία αυτή φαίνεται να επηρεάζει συγκεκριμένους τομείς όπως το πετρέλαιο και τις αλυσίδες εφοδιασμού, προκαλώντας πολλά προβλήματα σε διάφορους κλάδους.

3. Τα Ευρωπαϊκά Μέτρα για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων του Covid-19

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

- Δημιουργία Ομάδας Συντονισμού.
- Χρήση κάθε δυνατότητας ευελιξίας του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.
- Πρωτοβουλία Corona Respond - για 37 δις ευρώ επενδύσεις.
- Εγγύηση ύψους 1 δις ευρώ για 100.000 ΜμΕ για την παροχή ρευστότητας.
- Κρατικές ενισχύσεις: έγκαιρη έγκριση, τηλεφωνική γραμμή 7/7 για παροχή συμβουλών και προτύπων με προγράμματα που λειτουργούν.
- Προετοιμασία του προσωρινού πλαισίου για τις κρατικές ενισχύσεις, εφόσον αυτό είναι αναγκαίο.
- Κρατικές ενισχύσεις: επιτρέποντας εκτεταμένη στήριξη χρησιμοποιώντας το άρθρο 107 (2) β για τις έκτακτες περιστάσεις.
- Διασφάλιση του τραπεζικού δανεισμού.
- Η χρηματοδότηση του προγράμματος Horizon 2020 αναπροσανατολίζεται προς την έρευνα για τον Covid-19.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

- Έκακτο Πρόγραμμα για την Πανδημία ύψους 750 δις ευρώ¹¹ για την αγορά επιχειρηματικών δανείων από τις τράπεζες και για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων από την πανδημία.

¹⁰ World Economic Forum. *The economic, geopolitical and health consequences of COVID-19*. [Ανακτήθηκε: Μάρτιος 10, 2020 από <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/the-economic-geopolitical-and-health-consequences-of-covid-19/>]

- Επέκταση του προγράμματος αγοράς ομολόγων κατά 120 δις ευρώ μέχρι το τέλος του 2020.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

- Η ΕΤΕπ προσφέρει υποστήριξη σε ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που πλήττονται από την πανδημία του κορονοϊού.
- Η δυνατότητα χρηματοδότησης έως 40 δις ευρώ¹² μπορεί να κινητοποιηθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα, συνοδευόμενη από εγγυήσεις από την ΕΤΕπ και τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ρευστότητα προς τις τράπεζες για τη διασφάλιση πρόσθετης στήριξης κεφαλαίου κίνησης για τις ΜμΕ και τις επιχειρήσεις μικρής/μεσαίας κεφαλαιοποίησης ανέρχεται στα 10 δις ευρώ.
- Πρόσθετη χρηματοδότηση για τον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης για υποδομές έκτακτης ανάγκης και την ανάπτυξη θεραπειών και εμβολίων.
- Ο Πρόεδρος Hoyer ζητά σημαντικές και επεκτάσιμες πρόσθετες εγγυήσεις από τα κράτη μέλη για τη διασφάλιση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση των ΜμΕ και των επιχειρήσεων μικρής και μεσαίας κεφαλαιοποίησης.

Eurogroup

- Το Eurogroup συμφωνεί με τα μέτρα που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (37 δις ευρώ επενδύσεις, 8 δις ευρώ εγγυήσεις για τη χρηματοδότηση των ΜμΕ, ευελιξία όσον αφορά στους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις, αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων ευελιξίας στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης).
- Ζητεί από την ΕΤΕπ να αυξήσει την υποστήριξη για τη χρηματοδότηση των ΜμΕ με 20 δις ευρώ εγγυήσεις για άλλες 150.000 ΜμΕ.
- Ζητεί από την ΕΤΕπ να επιταχύνει τον προγραμματισμό και τη διάθεση των διαθέσιμων πόρων.
- Καλωσορίζει το πακέτο νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ.
- Επισήμανε ότι οι αυτόματοι σταθεροποιητές θα λειτουργήσουν πλήρως. Αυτό σημαίνει ότι τα χαμηλότερα έσοδα από φόρους και κοινωνικές εισφορές

¹¹ European Central Bank. Press Release. *ECB announces €750 billion Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP)*. [Ανακτήθηκε: Μάρτιος 19, 2020 από https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200318_1~3949d6f266.en.html]

¹² European Investment Bank. Press Release. *EIB Group will rapidly mobilise up to EUR 40 billion to fight crisis caused by Covid-19 and calls on Member States to set up a further guarantee for SME and mid-cap support from EIB Group and national promotional banks*. [Ανακτήθηκε: Μάρτιος 19, 2020 από <https://www.eib.org/en/press/all/2020-086-eib-group-will-rapidly-mobilise-eur-40-billion-to-fight-crisis-caused-by-covid-19.htm>]

καθώς και οι υψηλότερες ανάγκες δαπανών του δημόσιου τομέα (πληρωμές ανεργίας, σύστημα υγείας κλπ.) δεν θα αντισταθμιστούν με τη μείωση των άλλων δαπανών ή υψηλότερων φόρων. Υψηλότερα δημοσιονομικά ελλείμματα θα γίνουν αποδεκτά.

4. Αιτήματα Οργανώσεων ΜμΕ- Μέλη της SMEunited¹³

Οι οργανώσεις των ΜμΕ χαιρετίζουν την άμεση αντίδραση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εξαιτίας του Covid-19 επισημαίνοντας τη σημασία της ευελιξίας που επιτράπηκε στην εφαρμογή των κανόνων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Επιπλέον, οι οργανώσεις ΜμΕ ζητούν:

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αντιδράσει και να υποστηρίξει την κατάσταση έκτακτης ανάγκης μέσω μιας συντονισμένης δέσμης δημοσιονομικών μέτρων που επικεντρώνεται στους κοινούς στόχους αειφόρου ανάπτυξης και σε μια προσωρινή χαλάρωση των δημοσιονομικών κανόνων, εάν κριθεί απαραίτητο.
- Η μεγαλύτερη ρευστότητα να χορηγείται σε ΜμΕ μέσω συγκεκριμένων χρηματοδοτικών εργαλείων ώστε να ανακάμψουν από την κατάσταση και ενδεχομένως να δουν νέες ευκαιρίες για την ενίσχυση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας στον απόηχο της πανδημίας Coronavirus.
- Την εμβάθυνση της αλληλεγγύης των χωρών της ΕΕ, μαζί με ένα σχέδιο δράσης σε επίπεδο ΕΕ για την ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών για την από κοινού αντιμετώπιση της έκτακτης ανάγκης.
- Την αύξηση των κονδυλίων για την έρευνα του ιού ώστε να διασφαλιστεί ότι η ΕΕ θα διαθέτει συνεκτικό και μελλοντικό πλαίσιο έρευνας.
- Ο απαραίτητος ιατρικός εξοπλισμός, όπως τα κιτ δοκιμών, οι μάσκες και ο αναπνευστικός εξοπλισμός, πρέπει να παράγονται εντός της ΕΕ και να τίθενται στη διάθεση όλων των κρατών μελών.
- Μια ισχυρότερη στήριξη στους εργαζομένους της υγείας για την καταπολέμηση του κορονοϊού απαιτείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για να δείξει ότι η ΕΕ είναι σταθερή και ενωμένη σ' αυτή την έκτακτη ανάγκη και ότι βάζει όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της προς εξυπηρέτηση των παρόχων υγείας.
- Επέκταση του κανόνα μη εξυπηρετούμενων δανείων σε 180 ημέρες.

¹³ SMEunited. DRAFT Policy Paper. *Measures to mitigate the economic impact of the COVID-19 outbreak.*

- Αποζημιώσεις για απώλειες που σχετίζονται με την τρέχουσα κρίση.
- Παροχή αξιόπιστων πληροφοριών για την αποφυγή της εξάπλωσης πανικού και παράλογων συμπεριφορών.

5. Προσεγγίσεις από αναλυτές

BCG New York

Σύμφωνα με άρθρο οικονομικών εμπειρογνομόνων της εταιρείας συμβούλων BCG's New York που έχει δημοσιευθεί στη Harvard Business Review υπάρχει τεράστια ανησυχία σχετικά με τις επιπτώσεις τις ενδημίας COVID-19 στην παγκόσμια οικονομία¹⁴. Από την στιγμή που ο ιός εξαπλώθηκε σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο, ερωτήματα σχετικά με το τι επιρροή έχει ο ιός στην παγκόσμια αγορά, ποια τα σενάρια ύφεσης και ποια τα σενάρια για επάνοδο της οικονομίας, έχουν δημιουργήσει ένα κλίμα ανασφάλειας. Κι τούτο διότι, ο κίνδυνος της ύφεσης φαίνεται να είναι πραγματικός και δεδομένης της καθυστέρησης της ανάπτυξης υπάρχει σοβαρό ενδεχόμενο ύφεσης της οικονομίας των χωρών που θεωρούνται πρωταγωνιστές στην παγκόσμια οικονομία.

Όπως παραθέτουν, οι αναλυτές οι υφέσεις διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

- **Πραγματική Ύφεση.** Πρόκειται για μια έκρηξη στις κεφαλαιουχικές δαπάνες (CapEX boom) οι οποίες οδηγούν σε μια οικονομική περίοδο που η οικονομική ανάπτυξη μειώνεται ραγδαία. Αλλά, σοβαρά εξωγενή «σοκ» στη ζήτηση και την προσφορά, όπως οι πόλεμοι, καταστροφές και άλλες τέτοιου τύπου διαταραχές, δύνανται να κατευθύνουν την οικονομία σε μια περίοδο κάμψης των δραστηριοτήτων της. Σύμφωνα, με την άποψη ο Covid-19 προσβάλλει την ίδια την οικονομία.
- **Ύφεση Πολιτικών.** Όταν οι κεντρικές τράπεζες ακολουθούν μια σχετικά «υψηλή» πολιτική των επιτοκίων, περιορίζουν τις χρηματοοικονομικές συνθήκες και τη πιστωτική διαμεσολάβηση, στραγγαλίζοντας τη μεγέθυνση. Αυτός ο κίνδυνος, στην παρούσα φάση, παραμένει χαμηλός για χώρες εκτός τις ΗΠΑ. Άλλωστε οι υπουργοί G7 δεσμεύθηκαν για δημοσιονομική στήριξη.
- **Χρηματοοικονομική κρίση.** Οι χρηματοοικονομικές ανισορροπίες τείνουν να αυξάνονται αργά και μέσα σε μεγάλες χρονικές περιόδους, προτού να χαλαρώσουν γρήγορα, διαταράσσοντας τη χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση και την πραγματική οικονομία. Υπάρχουν ορισμένες

¹⁴ Carlsson-Slezak, Ph.;Reeves, M.; Swarz, P. *What Coronavirus Could Mean for the Global Economy*. Harvard Business Review. [Ανακτήθηκε Μάρτιος 8, 2020 από <https://hbr.org/2020/03/what-coronavirus-could-mean-for-the-global-economy>]

σημαντικές διαφορές παγκοσμίως, αλλά στις ΗΠΑ, οι κίνδυνοι της χρηματοπιστωτικής κρίσης είναι δύσκολο να επισημανθούν. Ορισμένοι σχολιαστές επισημαίνουν τη φύσκα των εταιρικών πιστώσεων, όπως προκύπτει από τις σημαντικές εκδόσεις και τις περιορισμένες διαφορές. **Η τρίτη έχει να κάνει με** την ανισορροπία τις οικονομίας και της χρηματοπιστωτικής κρίσης, σενάριο στο οποίο ο ιός COVID -19 μπορεί να δημιουργήσει σοβαρό πρόβλημα στις ταμειακές ροές των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

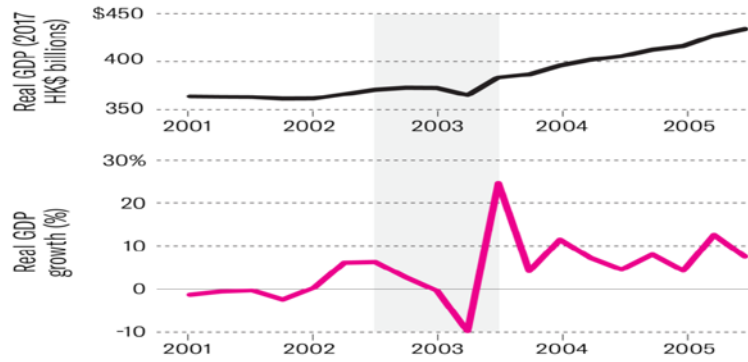
Σύμφωνα με τους αναλυτές, η ανάκαμψη θα κριθεί από μια σειρά παραγόντων, όπως ο βαθμός καθυστέρησης της ζήτησης ή η απουσία ζήτησης, εάν το σοκ είναι πραγματικά μικρής διάρκειας ή διαρκεί, ή εάν υπάρχουν διαρθρωτικές ζημιές. Οι παράγοντες αυτοί θα κρίνουν ποιο σενάριο θα ακολουθήσει η οικονομία, το “V”, το “U” ή το “L”.

- **Σενάριο V:** Το σενάριο αυτό περιγράφει το «κλασικό» σοκ της πραγματικής οικονομίας, μια μετατόπιση της απόδοσης της παραγωγής, αλλά τελικά η ανάπτυξη ανακάμπτει. Σε αυτό το σενάριο, οι ετήσιοι ρυθμοί αύξησης θα μπορούσαν να απορροφήσουν πλήρως το σοκ. Σύμφωνα με τους αναλυτές, το σενάριο αυτό μοιάζει αισιόδοξο αλλά και εφικτό.
- **Σενάριο U:** Το σενάριο αυτό μοιάζει με το V, με τη διαφορά ότι ενώ η αρχική πορεία της ανάπτυξης συνεχίζεται υπάρχει μόνιμη απώλεια της απόδοσης παραγωγής. Συνιστά ένα αληθοφανές σενάριο για την πανδημία.
- **Σενάριο L:** Πρόκειται για την κακή εκδοχή του πρώτου και δεύτερου σεναρίου. Σ’ αυτό το σενάριο υπάρχουν διαρθρωτικές ζημιές, όσον αφορά στην προσφορά και τη ζήτηση, την αγορά εργασίας, τον σχηματισμό κεφαλαίου, ή την παραγωγικότητα κτλ. Αυτό το σενάριο φαίνεται να είναι πιο μακριά αυτή τη στιγμή.

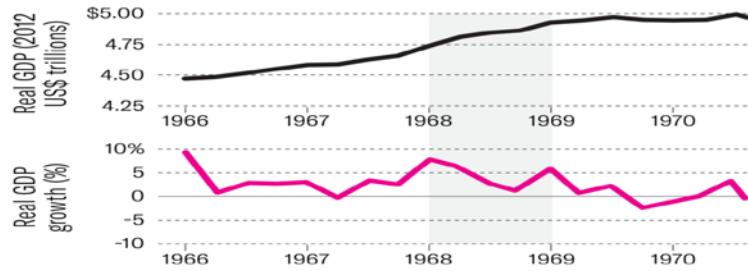
Στις προηγούμενες πανδημίες ακολουθήθηκε το σενάριο V

Prior Epidemics Were All V-Shaped

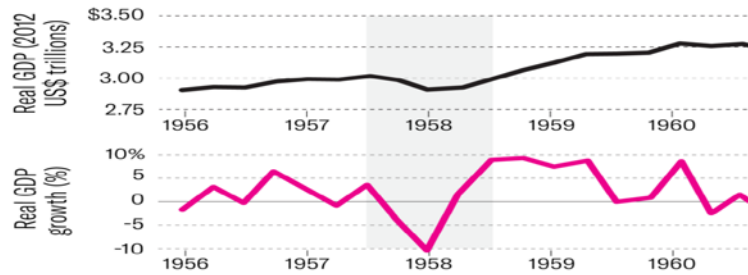
2002 SARS – 286 global deaths

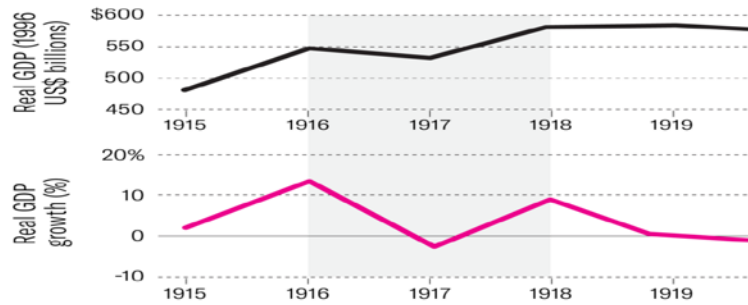
1968 H3N2 (“Hong Kong”) flu – 100,000 U.S. deaths

1958 H2N2 (“Asian”) flu – 116,000 U.S. deaths

1918 Spanish flu – 675,000 U.S. deaths

Note: Real GDP growth is quarterly except for 1918, when it's yearly.
 Source: U.S. Census Bureau, BEA, CDC, Census and Statistics Department (Hong Kong), BCG Center for Macroeconomics analysis

Πηγή: Harvard Business Review

McKinsey & Company

Η McKinsey παρακολουθεί την εξέλιξη της πανδημίας και σε τακτά χρονικά διαστήματα επικαιροποιεί τη μελέτη της για τις επιπτώσεις του Covid-19 στις επιχειρήσεις. Σύμφωνα με τα έως τώρα δεδομένα, παρατηρείται μια μείωση των περιπτώσεων Covid-19 στις χώρες που βίωσαν την ταχεία του εξάπλωση(κυρίως Κίνα, Νότια Κορέα). Ωστόσο, οι περιπτώσεις εκτός Ασίας αυξάνονται δραματικά, και κατευθύνονται κυρίως προς την Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή.

Πιθανά μελλοντικά σενάρια

- Καθυστερημένη ανάκαμψη: Ο ιός εξακολουθεί να εξαπλώνεται σε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή, την Ευρώπη και τις ΗΠΑ έως τα μέσα του 2ου τριμήνου του 2020, όταν η εποχικότητα του ιού σε συνδυασμό με μια ισχυρότερη απόκριση στη δημόσια υγεία οδηγεί στη μείωση του φορτίου των περιπτώσεων.
- Παρατεταμένη ύφεση: Ο ιός εξαπλώνεται παγκοσμίως χωρίς εποχιακή πτώση, δημιουργώντας σοκ στη ζήτηση που διαρκεί μέχρι το 2ο τρίμηνο του 2021. Τα συστήματα υγείας είναι συγκλονισμένα σε πολλές χώρες, ιδιαίτερα τα φτωχότερα, με ανθρώπινο και οικονομικό αντίκτυπο μεγάλης κλίμακας.

The Economist

Agathe Demaris The Economist Intelligence Unit.

«Η εικόνα της παγκόσμιας οικονομίας φαίνεται ζοφερή, με ύφεση σχεδόν σε όλες τις ανεπτυγμένες οικονομίες σε όλο τον κόσμο. Υποθέτουμε ότι θα υπάρξει ανάκαμψη στο δεύτερο εξάμηνο του έτους, αλλά οι κίνδυνοι καθοδικού ρυθμού σε αυτό το βασικό σενάριο είναι εξαιρετικά υψηλοί, καθώς η εμφάνιση δεύτερου ή τρίτου κύματος της επιδημίας θα βυθίσει περαιτέρω την ανάπτυξη. Σε αυτό το στάδιο, είναι επίσης δύσκολο να δούμε μια στρατηγική εξόδου από τις αναταράξεις, πράγμα που σημαίνει ότι η αβεβαιότητα θα παραμείνει υψηλή. Τέλος, ο συνδυασμός χαμηλότερων δημοσιονομικών εσόδων και υψηλότερων δημόσιων δαπανών θα θέσει πολλές χώρες στο χείλος μιας κρίσης χρέους ».

Αναθεώρηση των προβλέψεων για τις χώρες που ανήκουν στο G20 για το 2020

Real GDP growth (% in 2020)	Real GDP growth (% in 2020)	Previous forecast (before outbreak)
Argentina	-6.7	-2
Australia	-0.4	2
Brazil	-5.5	2.4
Canada	-1.3	1.8
China	1	5.9
France	-5	1
Germany	-6.8	0.9
India (2020/21 fiscal year)	2.1	6
Indonesia	1	5.1
Japan	-1.5	0.4
South Korea	-1.8	2.2
Mexico	-5.4	1.1
Russia	-2	1.6
Saudi Arabia	-5	1
South Africa	-3	1.4
Turkey	-3	3.8
UK	-5	1.1
US	-2.8	1.7
Σύνολο (market exchange rates)	-2.2	2.3

Προς ένα ανοικτό επίλογο

Οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις του Covid-19 είναι δύσκολο να χαρτογραφηθούν. Η δυσκολία αυτή εντυπώνεται στις αναλύσεις των διεθνών οργανισμών, στις εκτιμήσεις των αναλυτών αλλά και στα μέτρα που υιοθετούνται από τους οργανισμούς και τις εθνικές κυβερνήσεις. Σε κάθε περίπτωση, όλα τα σενάρια παρουσιάζουν μια ευθραυστότητα η οποία ενισχύει την αβεβαιότητα επηρεάζοντας αρνητικά το οικονομικό-επιχειρηματικό κλίμα. Σε αυτήν την κρίση, η σημασία της κρατικής παρέμβασης διαφαίνεται ως αναπόφευκτη. Η στήριξη της πραγματικής οικονομίας, η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος αλλά και η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής αποτελούν κεντρικής σημασίας προϋποθέσεις για την απομείωση των οικονομικών επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης. Από την άλλη πλευρά, η κρίση δύναται να δημιουργήσει νέες ευκαιρίες καθώς τα ζητήματα της υγείας, της ασφάλειας των προϊόντων αλλά και της περιβαλλοντικής προστασίας αναμένεται να αναδειχθούν σε νέες γραμμές προτεραιότητας. Η μικρή και μεσαία επιχειρηματικότητα μπορεί να αποτελέσει πυρήνα αυτής της μετατόπισης.